

Prvi harmonij, glasovir i orgulje u Hercegovini

Niko Luburić

Za nabavu prvoga harmonija, glasovira i orgulja u Hercegovini nedvojbeno je zaslužan istaknuti hercegovački svećenik i franjevac Anđeo Nuić. On je zaista mnogo učinio za Crkvu u Hercegovini. Ovako o. Tade Leko opisuje njegovo djelovanje: »O. fra Anđeo Nuić, učenik Ivana Katavića, čovjek nadaren i poletan za sve, što je dobro, ode g. 1870. u Italiju. Tamo s teološko-filozofskim i drugim naukama nauči klavir, orgulje i nešto gregorijanskog pjevanja. Vrativši se g. 1874. u domovinu, svom se silom dađe na rad u samostanima, gdje je bio u župama, gdje je pastorizaciju vodio. Na Širokom Brijegu po njegovoj vlastitoj izjavi nije imao velika uspjeha, jer su mu najnužnija pomoćna sredstva manjkala – klavir i harmonij. G. 1875. dolazi u Mostar za učitelja pučke škole i tu počinje pravi njegov rad« (Sveta Cecilija, 1925., sv. 1. str. 19).

Dolaskom u Mostar 7. svibnja 1875. fra Anđeo je dobio na raspolaganje harmonij koji je iste godine nabavljen za crkvu u Mostaru. Bio je to dar Društva Neoskrvnjenog Začeca B. D. Marije iz Beča. U svezi s nabavom prvoga harmonija fra Dominik Mandić prenosi iz Nuićevih *Uspomena* sljedeći tekst: »Na 23. svibnja 1875. prvi put oču se ovaj muzički glas u Hercegovini: ovaj isti dan na presveto Trojstvo ja sam u crkvi na njemu svirao i misu pjevao, a fra Grgo Gavran misu govorio« (Sveta Cecilija, 1916., sv. 5. str. 155-156).

U nastavku članka Mandić prenosi Nuićev tekst, iz istoga izvora, o kupnji prvoga glasovira u Hercegovini: »Kupih glasovir u Mlecima na 17. rujna 1875. i dođe mi u Mostar na 20. siječnja 1876. Dadoh za istoga groša 712 (franaka 150). Prinosa i oklop oko istog iz Mletaka do Mostara zapade me gr. 506« (isto, str. 156).

Od prvih učenika, koji su na tom glasoviru učili svirati, spominju se djeca Ante Planinić i Nikola Vukoja. D. Mandić prenosi iz Nuićevih *Uspomena* i ovaj podatak koji ovdje donosimo uz određenu korekturu: »Netom sam ovdje dobio glasovir, počeo sam učiti dvoje djece: Antu Planinića i Nikolu Vukoju. Planinić imao je sasvim lijep glas i bolji sluh nego ja, zato je kroz godinu dana počeo već mise svirati i pjevati na harmoniju sa drugom djecom. I prvi put kad je sam svirao i s djecom pjevao, ja sam od mila plakao; i Vukoja prilično je napredovao. Raznoj djeci dao sam karturale, te je svako u svojoj raznoj mise pisao. Mnogovrsne hrvatske pjesme jesam ih učio« (isto).

Djeca Ante Planinić i Nikola Vukoja, Nuićevi učenici, tako su napredovala u sviranju na harmoniju da su ga počela i u crkvi zamjenjivati. Fra Anđeo je nastavio raditi još nekoliko godina svim žarom i toliko napredovao da je u crkvi osnovao i crkveni zbor. Za slijedeći korak ostao je još vrlo važan plan koji se trebao uskoro ostvariti. Naime, njegovom požrtvovnošću, uz pomoć župnika fra Nikole Šimovića, nabavio je i orgulje za mostarsku župnu crkvu. Bile su to prve orgulje u Hercegovini. O nabavci orgulja Nuić u *Kronici* piše: »Već se je dvije godine za to sabiralo novaca po raznim mjestima i po ovoj župi. Župnikom je bio fra Nikola (Šimović), koji se je vruće zauzeo za tu stvar, a i ja sam dosta muke oko istoga vidio, kupeći novac po ovoj župi. Dobavljen je (organ) iz Zagreba. Bez prenosa i kora istoga za nj je dato for. 1800. Prvi put svečano je prosvirao na 14. siječnja 1882« (isto).

Orgulje je izgradila orguljska tvrtka Mijo Heferer u Zagrebu 1881. god. Mehaničkog su sustava. Imaju jedan manual s deset registra i pedal s dva

registra, te Pedal-Koppel na manual. Iako su podesne za izvođenje manjih koncertnih djela, prvotno su namijenjene za pratnju crkvenoga pjevanja naroda Božjega. Orgulje su u veljači 1945. pretrpjele bombardiranje kao i crkva sv. Petra i Pavla u kojoj su bile postavljene. Preko 80 svirala bilo je oštećeno. Tijekom 1948. god. inženjer fra Pijo Nuić, uz pomoć tehničara Cipre Vukojevića, izvršio je glavne popravke na njima, prilično ih naštimao i u tom stanju radile su do 1959. god. Tada su prenesene u Zagreb u radionicu Heferer na temeljitu restauraciju i djelomičnu modernizaciju. Taj posao na orguljama izvršio je tijekom 1960. i 1961. god. Ivica Faulend, unuk po majci i nasljednik Mije Heferera. Nakon toga orgulje su prenesene na Humac, gdje se i danas nalaze. Montiranje novih Heferer-Faulendovih velikih orgulja za crkvu sv. Petra i Pavla u Mostaru dovršeno je 3. prosinca 1961.

Prve orgulje u Hercegovini nalaze se u staroj crkvi na Humcu

